

Publisert 05.11.07 DEBATT

Store muligheter for ny og ukjent kunst

— Kunstmangfold mangler Av Brynhild Bye

sette inn bilde her

Innlegg Trønderavisa 09.11.07 og Innherreds Folkeblad, Verdalingen 02.11.07

Merk! Trønderavisa byttet tittel på innlegget til: «Mangler kulturmangfold», noe som endret mitt meningsinnhold kraftig. Jeg snakker om muligheter med den nye kunsten, og det manglende kunstmangfold, ikke kulturmangfold. «Mangler kulturmangfold» blir veldig feil, jeg skriver kun om en liten del av kulturarenaen. Kulturbegrepet dekker et bredere felt enn kunst. Det rommer alt fra idrett til revy — og der mangler det absolutt ikke på mangfold i Trøndelag. Mens kunstmangfoldet mangler, den nye kunsten er ukjent for de aller fleste og lite brukt.

Til alle tider og i alle kulturer, har kunst hatt stor betydning, også i by og stedsutvikling. I dag ønsker mange kunstnere å delta direkte i diskusjonen om samfunnets utvikling, og offentlig kunst kan bidra til en fellesskapsfølelse i samfunnet. Det er derfor et stort paradoks, at den nye kunsten i så stor grad er ukjent for de aller fleste, også for kunstnere og politikere som forvalter store deler av det offentlige rommet.

I forbindelse med det planlagte E6 monumentet i Verdal, har Ola Lønseth og Renata Wyss etterlyst en debatt rundt utsmykkingsspørsmål og kunst i offentlig rom i Verdal (Innherreds Folkeblad Verdalingen 30.oktober 2007). Selv om kommunestyret vedtok å ikke bidra økonomisk, er det viktig at debatten fortsetter og at fokuset dreier over til selve kunsten og hva kunstnere kan bidra med istedenfor økonomiske spørsmål. Ikke minst gjelder dette hva den nye kunsten kan bidra med, som er annerledes enn de rendyrkede fysiske objektene. Dette gjelder også for Steinkjer etter at formannskapet vedtok å avslutte arbeidet med utsmykking av Raudskjæret.

Den nye samfunnsengasjerte kunsten og de nye uttrykksformene kan beskrives noe forenklet som f.eks. situasjoner, samtaler, hendelser, ofte med bruk av nye medier og ikke med hovedfokus på gjenstander. Den gjenstandsløse kunstsferen blir ofte beskrevet som «Den sosiale vendingen». Fokuset rettes på prosessen istedenfor resultatet. I tillegg får publikum helt andre roller, fra å være en observatør til å bli en deltaker. Dette skaper også nye kriterier for vurdering av kunsten. Formen blir ikke så viktig som sakens aktualitet. En måte å skille den nye og den gamle kunsten på, er: på den ene siden – kunstverk med en tydelig signatur (den gamle kunsten) — og på den andre siden samarbeidsprosjekter med en uklart signatur (den nye kunsten).

Sosial kunst og relasjonell kunst har en samtidsrelevans. Sokler og bronseskulpturer er dessverre utdatert og representerer den gamle skulpturtradisjonen. Kunstens rolle er ikke å servere løsninger – men heller å stille viktige spørsmål. Den nye kunsten har således et stort potensiale i forhold til samfunnsutvikling, som f.eks. Levanger kommune har tatt på alvor, gjennom kunstprosjektet LevArt. Den kan bidra til å sende et signal om at denne kommunen satser på nyskaping og ønsker utvikling, noe som kan bli oppfattet som en positiv og framtidsretta ambisjon. I utsmykkingsammenheng betyr det at også temporære kunstverk er aktuelle, selv om permanente verk er i flertall og temporære verk i mindretall.

Når Stiklestad makter å videreutvikle scenekunsten gjennom «Spelet», ved blant annet å hente inn nye regissører med fritt spillerom for kunsten og tidligere direktør for Nasjonalmuseet, Oslo, Sune Nordgren, for å snakke om «Kunsten som motor i utvikling», hvorfor kan da ikke billedkunsten også klare det? Scenekunsten i Verdal har stått fram gjennom mange år som en brekkstang for meningsbryting i Trøndelag. Det viser at det er en åndelig åpenhet og at publikum er vant til å møte endringer og nye tanker. Å satse på rustbehandlede stålmonumenter og bronseskulpturer er å undervurdere publikum.

– Hvordan ønsker vi at Verdal skal være? Det er ikke et hvilket som helst område i Norge dette. Så det er verdt å tenke litt gjennom det, og kanskje ha noen planer for hva slags kunst man vil ha her, så det ikke blir avhengig av private initiativ – for ikke å si innfall – eller et ensidig fokus på en tilbakelagt kunst. Det utbredte fokuset på norrøn historie på Verdal kan fungere både identitetsskapende, men også ekskluderende.

Mange kunstnere ønsker å bidra utenfor de etablerte institusjonene og gallerirommet, de ønsker å fjerne en uønsket distanse til omverdenen. De ønsker å knytte sin virksomhet mer direkte til det daglige liv, og er ofte politisk og sosialt engasjerte hvor samfunnet ikke bare blir et tema, men også stedet der kunster utspiller seg, skriver Per Gunnar Tverbakk, tidligere prosjektleder for Kunst i Nordland, «Kunstneriske Forstyrrelser». Motsatsen til dette er den tradisjonelle kunsten, med kjente uttrykksformer som maleri, tegning, skulptur, fotografi osv, som ofte foregår i et hvitt gallerirom og som monument (ved E6). Et klassisk minnesmerke er nok eksempel på gårdsdagens skulpturtradisjon.

Mer enn noen gang er det viktig å være inkluderende overfor et ikke kunstvant og ofte uengasjert publikum. Som billedkunstner har vi et ansvar for å si i fra; vi har et seriøst privilegium og ansvar. Hvordan skal vi spre kunnskap om denne formen for kunst? I forbindelse med en manglende debatt om kunst i offentlig rom på Verdal, er det viktig å komme på banen. I tillegg har fagmiljøet en kjempestor utfordring i forhold til å gjøre de nye uttrykksformene kjent.

I møte med den nye kunsten blir mange bekymret, f.eks. ressurspersoner i lokale kunstforeninger reagerer med spørsmålet – har vi fokusert feil, trenger vi ikke galleriet lengre? – Ingen fare, det er ikke slik at det eneste saliggjørende er den nye kunsten. Det hvite gallerirommet vil ikke forsvinne. Det er viktig å understreke behovet både for ny og gammel kunst. Ja takk, begge deler. Vi trenger et mangfold.

De aller fleste kunstnere i Trøndelag jobber i dag tradisjonelt, og det er helt klart konservative krefter tilstede i kunstmiljøet som andre steder. Etterhvert, begynner dog fler og fler å få øynene opp for den nye kunsten. Nord-Trøndelag er det fylket i landet med

færrest kunstnere per innbygger (Nord-Trøndelag fylkeskommunes kunstmelding). Er det slik at få kunstnere skaper liten debatt? Etter min mening er det veldig viktig å være bevisst på forskjellen mellom profesjonell kunst og amatørkunst. Kommuner og andre oppdragsgivere bør bruke faglig spisskompetanse i utsmykkingsaker og kunst i offentlig rom, hvilket gjøres på de fleste andre områder i kommunens arbeid.

Finnes det en plan bak kunsten på Verdal? Å sette opp et offentlig kunstverk er ikke det samme som å sette opp en hagenisse. Er det tatt tilstrekkelig hensyn til estetikk, er det utviklet egne retningslinjer? Det er viktig å bygge en by man er stolt av. F.eks. Moss og Trondheim kommune har klart å lage en plan. 1,25 % av Trondheim kommunes totale investeringsbudsjett settes av til utsmykkingsordningen.

Offentlig kunst i Norge, foregår stort sett i urbane rom, med unntak av Skulpturlandskap Nordland, og handler i stor grad om definisjoner av de temporære rommene. Hvordan kan vi bruke kunst til å skape vår egen offentlighet? Er det en politisk forståelse for bruken av det offentlig rom? Offentlig diskusjon må ikke bare handle om politikk, men også om dannelses og opplysning.

Hvem har rett til å bruke det offentlig rommet? Hvem skal bestemme og hvem bestemmer hva som er interessant? Er det ordføreren, kuratoren eller et privat initiativ? Skal en ta hensyn til lokalbefolkningen eller ikke?

– Kunst er udemokratisk og en kan ikke ta en flertallsavstemning på hvilken skulptur enn skal ha eller ikke. Det finnes mange gode eksempler på kunst som ingen ville ha, men som blir satt pris på etter at man blir vant til den. F.eks Skulpturlandskap Nordland. Det er ganske rørende å se den holdningsendring som har skjedd på enkelte steder, fra å forbanne steinklumpen i fjæra, til stolt å vise den fram for venner og familie. Kunst kan ha en oppdragende effekt, som blant annet gjør den viktig i det offentlige rom.

Av Brynhild Bye

Billedkunstner, tidligere Produsent for Skulpturlandskap Nordland og Kunstneriske Forstyrrelser, og med erfaring fra fylkeskommunale utsmykkingsaker

Relaterte artikler

Publisert 30.10.07 «Vil ha utsmykkingsdebatt» [Innherreds Folkeblad, Verdalingen på nett]

Publisert 30.10.07 «AP veltet monumentet» [Innherreds Folkeblad, Verdalingen på nett]